

Til: postmottak@kld.dep.no

Merk: Høring av konsekvensutredning for mulig deponi i Brevik

Oslo, 24.10.2018

Høringssvar: Konsekvensutredning (KU) for mulig deponi i Brevik

Viser til Klima- og miljødepartementets kunngjøring på Regjeringens nettsider datert 05.09.2018 med følgende ordlyd:

«Klima- og miljødepartementet legger nå konsekvensutredningen for et mulig deponi for farlig avfall i Brevik ut på høring. Konsekvensutredningen er utarbeidet av NOAH AS som forslagstiller og skal gi informasjon om gruvenes egnethet til deponi og mulige konsekvenser for miljø og samfunn.»

Dette er Bellonas kommentarer til KU for et mulig deponi for farlig avfall i Brevik.

Bellona ble etablert i 1986 og er en uavhengig, ideell miljøstiftelse. Bellona har som formål å begrense klimaendringer, hindre forurensning og arbeide for økt økologisk forståelse og vern av natur, miljø og helse.

Bellona har siden oppstarten arbeidet med avfall, behandling og lagring. Bellona har lang erfaring innenfor området og prioriterer dette arbeidet høyt.

Oppsummering

Bellonas faglige vurdering er at det er svært viktig at samfunnet sikres rask fremdrift for et nytt sikkert deponi for behandlet farlig avfall fra industrien. Det vil nødvendigvis oppstå utfordringer når behovet for slike løsninger innebærer at lokalsamfunn blir nødt til å akseptere en oppgave for å løse samfunnets felles problem.

Bellona har tidligere utarbeidet og gitt innspill til prosessen om løsninger som minimerer den lokale miljøbelastningen. Vi er tilfreds med at den løsning som presenteres i KU har tatt innspillene til følge.

Den lokale miljøbelastningen er i henhold til det gjeldende forslaget knyttet til selve lagringen av behandlet avfall. All risiko ved transport av ubehandlet avfall, samt risiko tilknyttet behandlingen

av avfallet, er fjernet fra lokalsamfunnet. De deler av operasjonen som innebærer storulykkerisiko er dermed fjernet. Det er i KU også presentert betydelige forbedringer i forhold til opprinnelige planer med hensyn til logistikk og transport, nærmere bestemt en betydelig reduksjon av den trafikale belastningen ved at transport ledes utenom befolket område.

Basert på KU mener Bellona dermed at den totale belastningen for lokalsamfunnet vil være akseptabel, gitt de betydelige samfunnsmessige konsekvenser mangelen på et slikt deponi vil medføre.

Bellona bemerker at det er en rekke forhold som ikke er avklart i den KU som nå er sendt ut på høring. Dette er forhold som vil bli behandlet etter at KU er godkjent. Bellona vil komme tilbake med ytterligere merknader, innsigelser og forslag til forbedring etter hvert som detaljene utformes og i forbindelse med ytterligere søknadsprosesser og tillatelser. Vi legger til grunn at forhold tilknyttet samdrift, behov for statlig regulering, og eventuell ekspropriasjon, vil bli behandlet i henhold til forurensningslovens bestemmelser og øvrig lovverk. Dette gjelder også løsninger for eventuell gassdannelse, rensing av gruvevann, hva slags avfall som kan deponeres, krav til kjemisk stabilitet, og garantiansvar.

Bellona konkluderer med at den KU som er sent ut på høring gir grunnlag for å gå videre med de prosesser som må iverksettes. Den lokale miljøbelastningen er redusert til et minimum og innenfor det som må ansees som akseptabelt gitt de store miljøgevinster et slikt nødvendig deponi har.

Vi vil samtidig uttrykke ønske om tett dialog mellom den berørte regionen og myndighetene, for å oppnå en bedret forståelse av reell miljørisiko. Den frykt som er lokalt utgjør en belastning som må tas seriøst og respekteres.

Bakgrunn

Dagens løsning for behandling og deponering av uorganisk farlig avfall

I Norge løser myndighetene i dag problemet med industriavfall ved at NOAH AS forestår samfunnets behov for behandling og deponering av denne type avfall på Langøya i Re kommune. Anlegget ble opprinnelig etablert av Norcem-eide Miljøindustri A/S, og 1. mars 1993 overtok nyetablerte NOAH anlegget. Her var staten majoritetsaksjonær, med store norske prosessindustribedrifter som minoritetsaksjonærer. I 2003 ble NOAH solgt til Gjelsten Holding A/S. Bellona vil bemerke at anlegget på Langøya over tid har utviklet kompetanse og prosesser som vi anser som meget gode, og at anlegget nå i lang tid har vært driftet uten uhell. I tråd med avtalen med staten og kommunene er NOAH nå også i gang med å rehabilitere avsluttede deler av deponiet på Langøya. Bellonas vurdering er at NOAH har meget gode forutsetninger, teknologisk og

organisatorisk, for å håndtere operasjonell risiko. Bellona samarbeider tett med selskapet gjennom «Bellonas samarbeidsprogram for Næringslivet».

Vi gjør oppmerksom på at også Norcem er en del av samarbeidsprogrammet. For ordens skyld vil vi også gjøre oppmerksom på at Bellona gjennom Bellona Holding har felles eierskap i selskapet BEBA AS som skal utvikle blant annet batteriindustri. Dette har ikke relevans for Miljøstiftelsen Bellonas høringssvar.

Miljøstiftelsen Bellona presiserer at vi ut fra all tilgjengelig fagkunnskap vurderer et stort behov for å få lokalisert et deponi for behandlet farlig avfall, noe vi aktivt arbeider for ettersom konsekvensene for miljø og samfunn vil bli store uten et slik anlegg. Gitt seriøsitet, teknologivalg og lokasjon mener Bellona at den løsning som her er presentert i KU er det beste alternativet i Norge.

Ny deponikapasitet er kritisk nødvendig

Dagens løsning med deponering av behandlet avfall går mot slutten, ettersom deponiet på Langøya forventes å være fullt i 2026. Samtidig er det kritisk nødvendig å ha en nasjonal behandlingskapasitet for uorganisk farlig avfall også etter dette.

Bellona jobber systematisk med norske industriaktører for å finne løsninger for resirkulering og gjenvinning av stoffer og materialer. Samtidig vil vi påpeke at desto mer vi ønsker et rent miljø, desto mer er vi nødt til å rense ut miljøgiftene fra prosesser og produkter og håndtere dem på en forsvarlig måte. Nye kjemikalier når markedet i et langt raskere tempo enn man rekker å kartlegge alle helse- og miljøkonsekvenser, og det vil være sirkulær naivitet å tro at vi ikke må fjerne miljøgifter fra kretsløpet i fremtiden.

Bellona vil presisere at det finnes kategorier av industrielt avfall hvor deponi er en bedre miljømessig løsning enn resirkulering.

Eksempler på avfallskategorier hvor Bellona ønsker behandling og deponering fremfor gjenvinning:

- Der resirkulering ikke er tilstrekkelig kostnadseffektivt. Selv om resirkulering er teknisk mulig, kan det medføre så høye kostnader at det både kan være en dårlig løsning ressursøkonomisk og med tanke på livssyklusregnskap. Det kan også føre til høyere leveringskostnader for farlig avfall.
- Der stoffer og materialer heller bør ut av kretsløpet. F.eks. må tungmetaller behandles kjemisk for å binde metallene. Vi ønsker kvikksølv, kadmium og lignede trygt deponert og ikke inn i verdikjeden via resirkulering.
- Der en type avfall kan brukes til å behandle og nøytralisere andre typer avfall. Som eksempel er det Bellonas vurdering at det totalt sett er en bedre løsning å benytte sterkt

forurensset flyveaske, definert som farlig avfall, til å nøytralisere svovelsyre som inneholder tungmetaller, sammenlignet med de resirkuleringsløsninger som finnes i utlandet.

- Selv med optimal avfallsminimering av flyveaske fra dagens forbrenningsanlegg ved uttak av salt, metaller og mineraler vil det være stort behov for å behandle og deponere det som ikke går til gjenvinning.

Bellona peker på at all tilgjengelig relevant fagkunnskap viser at forventede utviklingsbaner for resirkulering ikke fjerner behovet for etablering av et nytt nasjonalt deponi.

Mangel på nasjonal deponikapasitet kan medføre at farlig avfall igjen kommer på avveie og dumpes ulovlig, både i Norge og i utlandet. En slik situasjon vil samtidig true norske industribedrifter, forbrenningsanlegg og arbeidsplasser, ettersom uorganisk farlig avfall og flyveaske er et uungåelig biprodukt av driften, selv med bruk av høymoderne teknologi. Industriens avhengighet av deponikapasitet understrekes av høringssvarene fra aktører som Borregaard, FREVAR, Kronos Titan, NFFA, samt hovedorganisasjonene i næringslivet; LO og NHO (representert ved Norsk Industri). Norsk industri har gjennomgått en storstilt grønn omstilling og redusert sine utslipp til en brøkdel. Deponikapasitet er et sentralt rammevilkår for drift, og uten forutsigbarhet på dette kan i verste fall industribedrifter flagge ut og erstattes av useriøse aktører i lavkostland, med store miljøkonsekvenser både lokalt og globalt. En svekking av norske industribedrifters konkurranseevne vil også undergrave Norges evne til utvikling av ny grønn industri, da dette i stor grad er avhengig av og springer ut fra eksisterende kompetansemiljøer.

Det haster med en beslutning om nasjonal deponikapasitet, både for å gi forutsigbarhet til norske industribedrifter og for å kunne gjennomføre planlegging og utbygging av et nytt deponi innen dagens kapasitet er nådd.

Alternativet Brevik

KU viser at Brevik er det beste alternativet for nytt nasjonalt deponi

Med bakgrunn i behovet for ny nasjonal deponikapasitet for uorganisk farlig avfall har det blitt utredet flere ulike alternativer, og Brevik står igjen som ett av to mulige alternativer. Alternativet er resultatet av en lengre prosess. Bellona har bidratt til at lokal miljøpåvirkning er redusert til et minimum, ved at behandlingsanlegget nå skal beholdes på Langøya. Dette fjerner en stor trafikkbelastning, tilsvarende 2-3 timer med kontinuerlig lastebiltrafikk hver dag, og det fjerner også miljørisikoen ved transport av ubehandlet farlig avfall til Brevik. Når det gjelder det andre alternativet, Raudsand, er det mange forhold som taler i mot gjennomføring, og dette er nærmere beskrevet i Bellonas høringsuttalelse til Nesset kommune.

Konsekvensutredningen for Brevik er gjennomført av sentrale og pålitelige norske kompetansemiljøer som NGI, Multiconsult, SINTEF Molab og DNV GL. Utredningen viser en miljørisiko som er så lav at den må anses som akseptabel. Forventede miljøpåvirkninger er også lave, med unntak av konsekvensene for naturmangfold. Nærmere bestemt beskrives det at utbyggingen kan gå ut over lokal bestand av rødlistede lav og moser, både gjennom det direkte inngrepet og gjennom forurensing fra svevestøv og eksos i drift. Bellona mener derfor tiltakshaver må gjennomføre foreslåtte avbøtende tiltak (justering av plasseringen til kai og tunnelmunning). I tillegg bør konsekvensene minimeres gjennom krav i drifts- og utslippstillatelsen. Det finnes for eksempel muligheter for å redusere omfang av svevestøv og eksos gjennom bruk av elektriske og/eller hybridløsninger for transport av avfallet inn i gruven. Øvrige miljøkonsekvenser er lave, og KU viser bl.a. at rensed avløpsvann fra et deponi i Dalen gruver vil ha lavere konsentrasjoner enn vannet som pumpes ut fra gruven i dag. I motsetning til dagens situasjon vil etableringen av et deponi i Brevik innebære både rensing og overvåking av avløpsvannet.

Miljøfordelene ved løsningen som er foreslått i planprogrammet

I forhold til de opprinnelige planene som ble lansert av Norcem og NOAH som tiltakshavere, representerer nåværende forslag en betydelig miljøforbedring ved at eksisterende havn nær befolkningen i Brevik og lokalt veinett ikke vil bli benyttet. Slik er også den opprinnelige lokale skepsisen til anlegget hensyntatt.

Løsningen med at prosessanlegget forblir på Langøya samtidig som det etableres kai-infrastruktur i Frierfjorden innebærer at all skipstrafikk flyttes ut av tett befolket område. Dette er en løsning Bellona støtter og anbefaler. Ved at behandlingsanlegget beholdes på Langøya fremfor Brevik, reduseres ulykkesrisikoen samt skadepotensialet ved eventuelle ulykker vesentlig. Behandlet avfall representerer ikke en fare for akuttulykkessituasjoner, ei heller høy forurensningsfare ved ulykker. Bellona er samtidig kjent med og opptatt av NOAHs planer for å redusere trafikkbelastningen i Holmestrand sentrum.

Den nasjonale viktigheten rettferdiggjør sterke virkemidler

Staten bør iverksette de nødvendige formelle prosesser for å overta de deler av gruveanleggene der utvinning av kalk i dag ikke finner sted. Dette for å gjøre disse tilgjengelig for deponering av behandlet avfall tidligst mulig. Det må være statens oppgave å sørge for dette, ikke tiltakshavers ansvar. Staten må også fremforhandle løsninger for samdrift mellom eventuell videre kalkutvinning og deponibehovet etter 2026.

Statens behov må veie tyngre enn det som er en forståelig, men sett med miljøfaglige øyne ubegrunnet, bekymring blant lokalbefolkningen. Departementet bør avklare nærmere hvilke virkemidler staten kan forsvare å benytte seg av for å gjøre gruveanleggene i Brevik tilgjengelig for

deponi for å løse et overordnet samfunnsoppdrag. Bellona presiserer at det i gruvene kun skal deponeres ferdig behandlet og stabilisert avfall.

Bellona mener deponikapasitet for behandlet farlig avfall er av så stor nasjonal betydning at Staten juridisk kan hjemle relativt ytterliggående virkemidler, herunder ekspropriasjon. Vi mener statens tarv fordrer at eiendom settes av til dette, jf. også Grunnloven § 105. I oereigningsloven § 2 nr. 42 er det presisert at ekspropriasjon kan nyttes når det trengs for «opplagsplass eller destruksjonsverk for søppel eller anna avfall».

Bellona mener at staten bør vurdere å stå som ansvarshaver og juridisk ansvarlig for den deponiaktivitet som skal skje i gruvene. Som ansvarshaver for gruvene kan staten da fritt velge kommersiell aktør som forestår deponihåndteringen. Staten vil da være langtidsansvarlig ovenfor lokalbefolkningen uansett hva som skjer. Så kan staten rette eventuelle krav mot en kommersiell aktør dersom forutsetninger og regler blir brutt. Bellona mener klargjøring rundt hvordan staten kan definere sin rolle, kan bidra til bedre trygghet i et langtidsperspektiv for lokalbefolkningen.

Bellonas konklusjon

Bellona støtter planprogrammet for deponi for nøytralisert og stabilisert uorganisk farlig avfall, lagt frem av tiltakshaver NOAH. Bellona mener dette er det beste alternativet for et nødvendig nytt deponi i Norge. Konsekvensutredningen viser at den foreslåtte virksomheten kan drives uten betydelig miljørisiko og på en slik måte at miljøpåvirkningene er innenfor det akseptable. Til sammenligning vil miljøkonsekvensene av mangel på deponikapasitet være alvorlige.

Bellonas posisjon forutsetter gjennomføring av nødvendige avbøtende tiltak, spesielt med tanke på naturmangfold. Den opprinnelige lokale skepsisen til anlegget er hensyntatt ved at behandlingsanlegget forblir på Langøya.

Bellona vil understreke den nasjonale viktigheten av kapasitet for behandling og deponering av farlig avfall, og påpeker at mangel på slik kapasitet vil ha store konsekvenser for miljø, arbeidsplasser, og Norges evne til grønn omstilling.

Med vennlig hilsen,

Frederic Hauge

Martin S. Melvær

Daglig leder

Seniorrådgiver industri

Miljøstiftelsen Bellona